

העובר שבמעיה, אך אם הוציא העובר יד לפני השחיטה, אותה יד דינה כטרפה, שאסורה באכילה, אך אינה טמאה.⁽²¹⁸⁾

ואמרינן: לאו היינו [האם אין זו אותה בעיה] דבעי אילפא: הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן, מהו?

גא-א

מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה [את היד שיצאה] מידי נבלה, או לא.

וצדדי הספק הם: כיון שאין שחיטת שני הסימנים שוה לגבי היד שיצאה, שהרי בשחיטת הסימן הראשון, כאשר היד היתה בפנים, נשחט הסימן כדי להתיר את העובר וכדי לטהרו מידי נבילה, ואילו בשחיטת הסימן השני, כיון שהוציא העובר את ידו, לא הועילה שחיטת הסימן השני כלפי היד הזאת אלא לטהרה מידי נבילה ולא להתירה באכילה, ולכן אינם מצטרפים לשום ענין, או כיון ששחיטת שני הסימנים באה גם לטהר

דבעי⁽²¹⁶⁾ רבי זירא: ניקבו בני מעיים בין שחיטת סימן ראשון שהוא הקנה לסימן השני,⁽²¹⁷⁾ מהו? האם הבהמה היא טרפה ככל בהמה שניקבו בני מעיה לפני השחיטה, שהשחיטה מטהרת אותה מידי נבלה, או שאין שחיטה מועילה לבהמה זו מפני ששחיטת הסימנים לא דומה, שחיטת הסימן הראשון באה להתיר את הבהמה לאכילה כי אז עוד לא נטרפה, ושחיטת הסימן השני לא באה אלא לטהר את הבהמה מידי נבלה.

ובעי רבי זירא: מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה, כיון שגם שחיטת הסימן הראשון מטהרת מטומאת נבלה, או לא מצטרף הסימן הראשון, כיון שעיקרו בא להתיר?

ומביאה הגמרא בעיה דומה לבעית רבי זירא.

הדין הוא, שבשחיטת בהמה מעוברת נותר

שחיטת הסימן הראשון שהוא הקנה, כי דרך השחיטה היא לפגוע בקנה תחילה מפני שהוא קרוב לצואר והוושט הוא קרוב למפרקת.

ולשיתת התוספות שהבאנו בהערה הקודמת. משמע מהלשון "בין סימן לסימן" שלא חשוב איזה סימן שחט ראשון, ורבי זירא סובר בבעיתו שבכל אופן שניקבו בני מעיים או ריאה בין סימן לסימן — הבהמה טרפה, כי יש טרפה לחצי חיות ולא אומרים סברת "מנחא בדיקולא".

218. לומדים דין זה מהפסוק "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו." [שמות כ"ב ל'] ודרשו מ"בשדה" שכיון שהבשר יצא מחוץ למחיצתו — נאסר, שהרחם היא המחיצה של העובר ואם יצא ממנה נאסר כטריפה. [לקמן ס"ח ע"א].

216. העתקנו את הגמרא כפי גירסת רש"י, ופרשנו כפירושו. וגירסת התוספות כאן היא כהגהת השיטה מקובצת "והדר ביה רבי זירא מדבעי רבי זירא דבעי רבי זירא".

לפי גירסת רש"י ופירושו, הגמרא אומרת שרבי זירא חזר בו מדעתו בהבנת דברי ריש לקיש שאין טרפה לחצי חיות, וסובר בבעיתו כרבא שיש טרפה לחצי חיות אלא שריאה כמנחא בדיקולא.

ולפי גירסת התוספות ופירושה בעית רבי זירא מבוססת על כך שיש טרפה לחצי חיות ודלא כריש לקיש. והגמרא אומרת שרבי זירא חזר בו מבעיתו וסובר שאין טרפה לחצי חיות כהבנתו בדעת ריש לקיש.

217. רש"י פירש שניקבו בני מעיים אחר

ורבי זירא, לדבריו דרבא, הסובר שיש טרפה לחצי חיות, קאמר את הבעיה. וליה, לא סבירא ליה.⁽²²⁰⁾

ועתה, מביאה הגמרא אמורא שהבין את דינו של ריש לקיש כרבא, ולמד מדברי ריש לקיש הלכה באיסור אבר מן החי.

איסור אבר מן החי נותר על ידי שחיטת שני סימנים של הבהמה, אף כשהיא מפרכסת.

אך כל זמן שלא יצאה נפשה של הבהמה, אסור לאכול ממנה משום איסור "לא תאכלו על הדם", [ויקרא יט כו], ואין לוקים על לאו זה.⁽²²¹⁾

אחר יציאת נפש הבהמה מותר לאכול אף מאברים שפרשו ממנה אחרי השחיטה. וכזה שונה איסור "לא תאכלו על הדם" מאיסור אבר מן החי, שאיסור אבר מן החי שחל —

מידי נבילה, הרי לגבי טהרת האבר מצרפת השחיטה של שני הסימנים?

ובפרק בהמה המקשה פושט רבא את הספק, שמסתבר, כמו שהסימן הראשון מצטרף לסימן השני להתיר את כל הבהמה באכילה, כך הם מצטרפים לטהר את האבר שיצא מידי נבלה. וכן יש לפשוט את בעית רבי זירא.⁽²¹⁹⁾

והדריןן לשמעתינן ואמרינן: עד כאן לא איבעי לן, אלא לטהרה מידי נבלה. אבל באכילה, בודאי שהיא אסורה לדעת רבי זירא, מפני שנטרפה בין שני הסימנים. ומוכח שחזר בו רבי זירא מסברתו שאין טרפה לחצי חיות.

אמר ליה רב אחא בר רב לרבינא: דלמא, לעולם לא הדר ביה רבי זירא מסברתו שאין טרפה לחצי חיות, ולשיטתו אין מקום לבעיה שהרי הבהמה כשרה אף לאכילה.

219. כך כתב רש"י.

והקשה המהר"ם, הלוא יש לחלק בין בעית אילפא לבעית רבי זירא, ולומר שסברת רבא שפשט את בעית אילפא אמורה רק בבעית אילפא לפי ששם העובר נותר על ידי הסימנים, אבל בבעית רבי זירא שהיא על כל הבהמה — אין סברא זו!

ותירץ, שרבא מוכיח, שסברא זו, שכיון שיש חילוק בין הסימנים לכן אין מועילה השחיטה כלל, לא קיימת. שאם כן היה לנו לאסור את העובר עצמו, וכיון שכן נפשטת גם בעית רבי זירא.

220. לפי שיטת רש"י, לא מצאנו אמורא שחלק על ריש לקיש, ולא נחלקו רבא ורבי זירא אלא בטעמו של ריש לקיש, ונשאר הדבר בספק אם

חזר בו רבי זירא או לא.

ולענין הלכה יש לפסוק כרבא, שאם שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה — כשרה מטעם שריאה מנחא בדיקולא, אבל אם שחט את הקנה וניקבו בני מעיים — טריפה, לפי שיש טרפה לחצי חיות. וכן פסקו בעל המאור והרשב"א. [תורת הבית בית ב' שער ג' כ"ט ב].

אמנם לפי התוספות, רבי זירא בבעייתו חולק על ריש לקיש ומטריף במקום שריש לקיש הכשיר, ואין הכרח שחזר בו מבעייתו. [עיי' בהערות 216 ו-217]. והרי"ף והרמב"ם והרא"ש פסקו להחמיר כרבי זירא. וכן פסקו הטור והשו"ע יור"ד סימן כ"ו ס' ב.

221. לדעת רש"י, איסור זה הוא מדרבנן, והלימוד מ"לא תאכלו על הדם" הוא אסמכתא.

לא נפקע על ידי מיתת הבהמה.

אמר רב אחא בר יעקב: שמע מינה מדרבי שמעון בן לקיש: מוזמנין ישראל על אכילת בני מעיים של כל בהמה שנשחטה, כי מותרים הם. ואין מוזמנין עובדי כוכבים על אכילת בני מעיים של הבהמה, כי לו הם אסורים באיסור אבר מן החי, והמאכילו עובר משום "לפני עור".

ודנה הגמרא: **מאי טעמא יש כאן איסור אבר מן החי, והלוא הבהמה נשחטה?**

כיון שעל ידי השחיטה נחשבים הריאה⁽²²²⁾ והבני מעיים כמנותקים מהבהמה, הרי הם נאסרים משום אבר מן החי, אלא של**ישראל, דבשחיטה תליא מילתא** [שבשחיטה תלויה היתה של הבהמה] מידי איסור נבלה, גילתה התורה שהשחיטה חשובה אצלם כמיתה, וכיון **דאיכא שחיטה מעלייתא, אישתרי להו** [כיון שיש שחיטה טובה הותר להם] אף איסור אבר מן החי.

אבל **עובדי כוכבים** שלא ניתן להם איסור נבלה ודיני שחיטה, **דכנחירה סגי להו** או בכל דרך המתה אחרת⁽²²³⁾ ובמיתה במציאות **תליא מילתא** להתיר להם איסור אבר מן החי, הני בני מעיים שפרשו לפני המיתה **כאבר מן החי דמו להם**, וכל אבר שפירש לפני מיתת החי נאסר אף אחרי מיתתו.

אמר רב פפא: הוה יתיבנא קמיה דרב אחא בר יעקב, ובעי דאימא ליה [הייתי לומד מרב אחא בר יעקב כשאמר דבר זה, ורציתי לומר לך]: **מי איכא מידי דלישראל שרי, ולעובד כוכבים אסור?** [האם יתכן שיש דבר שמותר לישראל ולעובד כוכבים הוא אסור]? והרי יש ללמוד מההיתר לישראל שאף לעכו"ם אין איסור! ⁽²²⁴⁾

ולא אמרי ליה, לא תמהתי לפניו תמיהה זו, משום **דאמינא: הא טעמא קאמר**, ואין כאן תוספת איסור לעכו"ם שלא נאסר לישראל,

[לקמן קכ"א ב ד"ה וממתין].

ולדעת הרמב"ם, איסור זה הוא מדאורייתא, אלא שאין לוקים עליו מפני שזה לא שבכללות. [פ"א מהלכות שחיטה ה"ב ועי"ש בלחם משנה].

222. רש"י כתב: "אין מוזמנים עובד כוכבים על בני מעיים משום ריאה".

וכתב המהר"ם כי מה שדחק את רש"י לומר שהאיסור הוא משום ריאה ולא משום בני מעיים עצמם, משום שלפעמים הבהמה מתה מיד אחרי ששוחטים שני סימנים, ואז אין בבני מעיים איסור אבר מן החי לבני נח. אבל ריאה שתלויה בקנה הנשחט ראשון, ולעולם היא כמונתת בדיקולא לפני המיתה, היא אסורה לבני נח תמיד.

223. אין כוונת הגמרא לומר שבן נח מצווה על נחירה, שהרי לא מצאנו בשום מקום שנצטוו על הנחירה, ואילו היו מצווים על הנחירה, אז היינו אומרים שנחירתן זו היא שחיטתם, ולא צריך שהבהמה תמות כדי להתיר להם איסור אבר מן החי. ועיין בתוספות צא א ד"ה כמאן. ראש יוסף.

224. במסכת סנהדרין הגמרא מביאה את דברי רבי יוסי ברכי חנינא, שכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסניי — לישראל נאמרה ולא לבני נח. ומקשה הגמרא: אדרבה, מדלא נשנית בסניי לבני נח נאמרה ולא לישראל! ומתרצת הגמרא: ליכא מידעם דלישראל שרי ולעובד

אלא שהגדרת המיתה שונה לגבי ישראל⁽²²⁵⁾.

תניא דלא כרב אחא בר יעקב: הרוצה לאכול חתיכה שנחתכה מבחמה קודם שתצא נפשה מפני שזה דבר בריא, הותך כזית בשר מבית השחיטה, שמשם הוא יכול לחתוך בלי שיצטרך להפשיט את העור, ומולחו יפה יפה ומדיחו⁽²²⁶⁾ יפה יפה יותר

מבשר אחר⁽²²⁷⁾, וממתין לה עד שתצא נפשה כדי שלא יעבור באיסור "לא תאכלו על הדם"⁽²²⁸⁾ ואוכלו, אחר עובד כוכבים ואחר ישראל מותרין בו, ואין אומרים שלעכו"ם לא התירה השחיטה כסברת רב אחא בר יעקב⁽²²⁹⁾, אלא כיון שישאל מותר בו אף עכו"ם מותר⁽²³⁰⁾.

מסוייע ליה ברייתא זו לרב אידי בר אבין

כוכבים אסור. [סנהדרין נט א].

225. כתב הרשב"א, שכעין זה יש במסכת סנהדרין. הגמרא שם מקשה על הכלל דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, ממה שיפת תואר מותרת לישראל ואסורה לעכו"ם. ומתרצת הגמרא שעכו"ם אינם בני כיבוש, ואין אצלם מציאות של היתר יפת תואר. ולמסקנת הגמרא כאן אומרים "ליכא מידי דלישראל שרי" ומתירים לבן נח בשר שפירש מהבהמה אחרי השחיטה. והקשו התוספות, במה זה שונה מיפת תואר שלא אומרים בה "ליכא מידי", ולא מתרצים קושיא זו. [תור"ה אחד].

קכא ב] ומסביר רש"י, שמפני שלא הספיק הדם לצאת מבית השחיטה, צריך למולחו ולהדיחו יותר מכל בשר.

228. התבואות שור דן, האם לעכו"ם מותר לאכול מהחתיכה אף קודם שתצא נפשה של הבהמה, שהרי הוא לא מוזהר על "לא תאכלו על הדם", או שאסור לו, שהרי היה ראוי לאסור לעכו"ם חתיכה זו משום אבר מן החי, אלא שאנו מתירים משום "ליכא מידי דלישראל שרי" וכיון שעד שתצא נפשה אין היתר לישראל, אף לעכו"ם אסור. [תבואות שור סימן כ"ז ס"ק ד].

226. בשר שרוצים לבשלו, צריך להדיחו ולמולחו ולהדיחו. [לקמן ק"ג א]. וכתבו התוספות, שאם מדובר כאן כשמבשלו, צריך להדיח אף לפני המליחה.

229. הרמב"ם כתב: אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת, אף על פי ששחט בה ישראל שני הסימנים, הרי זה אסור לבני נח משום אבר מן החי. [פ"ט מהלכות מלכים הי"ג].

עוד כתבו תוספות, שאפשר שמדובר כאן כשרוצה לצלות, ואף שכל בשר לא צריך למלוח לפני הצליה, בשר זה שנחתך לפני שתצא נפשה של הבהמה יש בו הרבה דם וצריך מליחה אף לצלי. [תור"ה מולחו].

והרשב"א תמה על הרמב"ם ממסקנת הגמרא כאן, שמתירים לעכו"ם על ידי שחיטת ישראל. המהרש"ל מתרץ, שיש לחלק בין ישראל ששוחט בהמה שלו שמתוך שהיא מותרת לו היא מותרת לעכו"ם, לבין ישראל ששוחט בהמה של עכו"ם לצורכו שאז הולכים אחרי גדרי האיסור שיש לעכו"ם. [יש"ש סימן י"ז]. והפרי חדש חלק עליו. [יור"ד סימן כ"ז ס"ק א].

והר"ן דחה את האפשרות שמדובר כאן ברוצה לבשל, שאם כן, אין צריך להמתין עד שתצא נפשה, כי לא יספיק לבשל עד שתצא נפשה.

230. דין זה נאמר בבהמה שנשחטה כדין, ואפילו אם היא טרפה, מותר להאכיל ממנה לעכו"ם חתיכה שנחתכה קודם שתצא נפשה,

227. כך כתב רש"י בפרק העור והרוטב. [לקמן

החולק על רב אחא בר יעקב.

מתניתין:

השוהט בהמה חיה ועוף, ולא יצא מהן דם — כשרים, ואין אומרים שמא מתים היו בזמן השחיטה. (231) וגם אין אומרים שמצות כסוי הדם החסרה בחיה ובעוף מעכבת את השחיטה. (232)

והנוגע בהם אין צריך נטילת ידים, (233) אלא נאכלין בידיהם מסואבות, כי הם לא מקבלים

דאמר רב אידי בר אבין אמר רבי יצחק בר אשיאן: הרוצה שיבריא, חותך כזית בשר מבית שחיטתה של בהמה, ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה, אחד עובר כוכבים ואחד ישראל מותרין בו.

בתשובת רע"א שבסימן כ"ז ובשו"ת חת"ס יור"ד סימן י"ח.

231. כך מבאר הרמב"ם את חידוש המשנה. [פ"ד ממאכלות אסורות הי"ג].

וכתב החתם סופר, שמשמע מלשון הרמב"ם שאפילו אם לא פירכסו — מותרים, ואין דינם כדין המסוכנת שאם לא פירכסה — אסורה.

232. כך מפרשים הרשב"א ותוספות הרא"ש את חידוש המשנה.

והרא"ש אומר, שהיה מקום לפרש את מה שכתוב בתורה "אשר יאכל, וכסהו בעפר", מתי יאכל? רק אחרי שיכסה בעפר. והמשנה מחדשת שאין אומרים כן. ועיין ש"ך יור"ד סימן כ"ח ס"ק ל'.

233. מבואר בגמרא שהמשנה מדברת בחולין. והגמרא מקשה כיצד חולין מקבלים טומאה מידיהם מסואבות, והלוא ידים הן שניות, ואין שני עושה שלישי בחולין? ומתרת מה שמתרצת. וצריך ביאור, מה בכך שהבשר טמא, והרי אין איסור לאכול חולין טמאים! וקשה לומר שדין המשנה נאמר לגבי פרושים שאוכלים חולין בטהרה.

ומפרש הרא"ש, שמדובר במי שרוצה לאכול תרומה וקדשים אחרי שיאכל בשר זה, שאם היה

מפני שאיסור אבר מן החי הותר לישראל על ידי השחיטה.

אבל אם נשחטה שלא כדין, אסור להאכיל לעכו"ם חתיכה שנחתכה קודם שתצא נפשה, שהרי אף לישראל לא הותר איסור אבר מן החי על ידי שחיטה זו.

וכתב הרשב"א, שלכן אסור לתת לעכו"ם בני מעיים של בהמה שנשחטה שלא כדין, שהרי הם כמונחים בדיקולא קודם המיתה, ולא חל עליהם היתר שחיטה. [תורת הבית בית ב' שער ג' דף כ"ט ב].

ועיין בהערה 220 שהבאנו מחלוקת ראשונים להלכה, בשחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה, האם אנו פוסקים שריאה נחשבת כמונחת בדיקולא, ואין כאן איסור טרפה כדעת ריש לקיש.

וכתב הפרי חדש, שהרשב"א לשיטתו שפסק כריש לקיש שאומרים "ריאה כמאן דמנחא בדיקולא", אבל לפי מה שפסקו רוב הפוסקים שלא כריש לקיש, מותר לתת בני מעיים של נבלה לעכו"ם. [יור"ד סימן כ"ז ס"ק א'].

והתבואות שור חולק עליו ואומר, שלענין המחלוקת בטריפה אנו פוסקים לחומרא בדאורייתא כרבי זירא ולא אומרים "כמאן דמנחא בדיקולא", אבל לענין להקל באיסור אבר מן החי אין הלכה כרבי זירא אלא כריש לקיש. [תבואות שור סימן כ"ז ס"ק ה']. ועיין עוד

טומאת אוכלים, לפי שלא הוכשרו לקבלת טומאה בדם. (234)

נאכלים בידיים מסואבות, כי הידים יטמאו אותם.

רבי שמעון אומר: אף שלא הוכשרו באחד משבעה משקים לקבלת טומאה, הם הוכשרו בשחיטה לקבל טומאה. שהיות והועילה להם השחיטה להתירם באכילה, הרי היא גם מועילה לעשות אותם לאוכל לענין קבלת טומאה. (235)

ומקשינן: אמאי [מדוע] יטמאו הידים את הבשר? הרי סתם ידים, שניות לטומאה הן. (236) ואין שני עושה שלישי בחולין, אלא רק בתרומה וקדשים יש שלישי לטומאה!

ומבאר הגמרא: וממאי דבחולין עסקינן, אולי באמת מדובר כאן בבשר קדשים שמקבל טומאה מידיים?

גמרא:

שינונו במשנתנו: ונאכלין בידיים מסואבות.

ומביאה הגמרא ארבע ראיות שמדובר במשנה בחולין ולא בקדשים.

ודייקנן: טעמא דלא יצא מהן דם, הא יצא מהן דם והוכשרו בכך לקבל טומאה, אין

א. דקתני במשנה חיה, דאילו היתה המשנה מדברת בקדשים, לא היתה מזכירה חיה, שכן

הבשר טמא היה אוכלו נטמא בטומאת הגוי ואתור באכילת תרומה וקדשים. [תוס' הרא"ש ד"ה אמאי] ועיין בהערה 303.

235. הרשב"ם בפירושו התורה כתב, שהתורה לא נתנה טומאה לאוכלים עד שהאדם יתקן אותם לצורך מאכל, ונתנית מים היא תחילת תיקונם לצורך אכילה. [ויקרא י"א ל"ד]. ולאור הדברים אלו יש להבין את דברי רבי שמעון.

234. יש להבין, הלוא אין לאכול בשר בלי להדיח אותו מהדם, וההדחה תכשיר!

וכתבו התוספות, שמדובר כשצולים את הבשר, ואז אין צורך להדיח אותו.

236. הטעם שגזרו חכמים טומאה על סתם ידים הוא מפני שהידיים עסקניות הן. [שבת יד א].

רש"י פירש בשם רבותיו שחוששים שמא נגעו בטומאה, ומקשה עליהם כמה קושיות.

א. למה אינן נעשות ראשונות לטומאה, שמא נגעו באב הטומאה!

ב. למה לא נגזר טומאה על כל הגוף מטעם זה!

ג. לא תועיל להם נטילה אלא טבילה!

ומפרש רש"י, שהידיים עסקניות ונוגעות במקום טינופת, וגנאי לתרומה שתאכל בידיים מלוכלכות, ולכן תקנו שסתם ידים יהיו שניות לטומאה ופוסלות תרומה. [רש"י שם ד"ה עסקניות].

ויש ראשונים החולקים וסוברים שצריך הדחה אף לצלי. [עייין ר"ן כאן ובשו"ע יור"ד סימן ע"ו ס' ב' ברמ"א].

עוד כתבו התוספות לתרין, שמדובר כשהדיחו את הבשר במי פירות שאינם מכשירים. [תוד"ה ונאכלין] והרשב"א והר"ן כתבו שאפשר להעמיד באופן שהבשר הודח במי גשמים שלא מדעת האדם.

ואומר החתם סופר, שעל אף שהמשקין מכשירים גם אם היה נוח לאדם בהם אחרי נפילתם, יש להעמיד כאן באופן שאחרי שהמים נתגבשו נודע שהודח הבשר, ואין כאן ניהותא בשעה שהמים על הבשר.

חיה בקדשים מי איכא, והלוא אין קרבנות אלא מבהמה ועוף?!

ב. ותו, אי בקדשים המשנה מדברת, כי לא יצא מהן דם, כיצד תהיה כשרה בהמה זו לאכילה? והלוא הוא עצמו, של קרבן, לדם הוא צריה, לזריקה על גבי המזבח. וזה מה שמתיר את הבשר של הקרבן לאכילה! (237)

ג. ותו, אי בקדשים המשנה עוסקת, הרי אפילו כי יצא מהן דם, מי מכשיר דם קדשים את בשר הקרבן לקבלת טומאה?

והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מנין לדם קדשים שנפל על רעים שאינו מכשיר את הזרעים לקבל טומאה? שנאמר בדם, "על הארץ תשפכנו כמים" [דברים יב טז], מלמד הכתוב כי רק דם שהוא חולין, שנשפך כמים, ואינו צריך להתקבל בכלי, הרי הוא כמים והוא מכשיר לקבל טומאה. אבל דם קדשים שאינו נשפך כמים, אלא מתקבל בכלי ונזרק על המזבח, אינו

מכשיר.

ד. ותו, אי בקדשים המשנה מדברת, כי לא יצא מהן דם, מדוע לא מיתכשרי מפני שלא ניתן עליהם משקה?

ליתכשרי בלי משקה, ב"חיבת הקדש", דקיימא לן שאפילו עצים ולבונה של הקדש מקבלים טומאה, כי חיבת הקדש מכשרתן ומחשיבתם כאוכל. וכמו כן יהיה אוכל של קדשים מוכשר ללא מים, מדין חיבת הקדש. (238)

ומאחר שהוכח שמשנתנו לא מדובר בה בקדשים, קשה, הרי אין הידים, שהן רק שניות לטומאה, מטמאות חולין! (239)

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר שני בירושלים, עסקינן, והם נתפסים בקדושת מעשר שני, ודין המעשר כתרומה, ויש בו שלישי. (240)

237. לומדים דבר זה מהכתוב "ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלוקיך והבשר תאכל" [דברים י"ב כ"ז] המשמעות היא שהבשר מותר באכילה רק אחרי שהדם נזרק. [רש"י].

238. לומדים הלכה זו מהפסוק "והבשר כל טהור יאכל בשר" [ויקרא ז' י"ט] המילה "והבשר" מיותרת ובה לרבות עצים ולבונה. [רש"י].

239. כל הדרכים שיש בגמרא בתירוץ הקושיא תלויות במחלוקת תנאים.

הרא"ש מקשה בשם רבו: מדוע לא נעמיד את המשנה בבשר הטבול במשקה, ואותו משקה נפל על הבשר שלא ברצון ולכן אינו מכשיר

אותו, ואילו היה הדם מכשיר את הבשר, היה בשר החולין נטמא על ידי המשקין שהם נעשים לראשונים על ידי הידים, שכן הדין שהשני לטומאה מטמא משקין לעשותם ראשונים!

הרא"ש מתרץ, שבשביל שהמשקה יכשיר. אין צורך שיפול על האוכל מרצון האדם, אלא די בזה שיצא המשקה מרצונו מהפרי — בין ושמן או יתלש מרצונו מהמחובר — במים, וכל משקה שלא יצא ממקורו ברצון אינו מקבל טומאה כמו שאינו מכשיר. [תוספות רא"ש ד"ה בחולין].

240. רב נחמן לא בא לומר שדין המעשר כתרומה לכל דבר בדיני הטומאה, שכן זו הלכה פשוטה שטבול יום אסור לאכול תרומה ומותר

וחכמים אוסרים אותו במעשר.

ומוכח שלפי חכמים שונה דין מעשר מחולין, ושני עושה שלישי במעשר.

מתקוף לה רב שימי בר אשי לרב נחמן: ממאי [מה הראיה] שיש מי שסובר שיש שלישי במעשר, והוא נטמא מידים מסואבות?

דלמא, (243) עד כאן לא פליגי רבנן במשנה במסכת פרה עליה דרבי מאיר, אלא רק באכילת מעשר, וסוברים שהאיסור לאכול בטומאת הגוף חל מדרבנן על אדם שנתנו לו חכמים "טומאת שני", כגון מי שידיו מסואבות או הבא ראשו ורובו במים שאובים.

אבל בנגיעה דמעשר על ידי שני לטומאה, שאינה מטמאת אותו להיות שלישי, ואכילה דחולין, שאין צריך נטילת ידים לפניה, (244) לא פליגי חכמים על רבי מאיר, וגם הם

והמשנה הולכת דלא כרבי מאיר, שלדעתו המעשר שוה לחולין בקבלת הטומאה, והתיר לאכול מעשר שני בידיים מסואבות.

ומביאה הנמרא את הפלוגתא דרבי מאיר ורבנן:

ב-ג-ב דתנן במסכת פרה [יא ה]: כל מי שהוא טהור מן התורה, אלא שהוא אדם [או כלי] הטעון ביאת מים [כגון אדם הצריך נטילת ידים לצורך טהרתם מטומאת משקים, או אדם שבא ראשו ורובו במים שאובים, או כלי שנטמא במשקים] מדברי סופרים, שגורו בעליית חנניא בן חזקיה שמונה עשר דבר (241) וביניהם טומאת ידים, הרי הוא שני לטומאה, ודינו שהוא מטמא את הקדש, שיהיה שלישי, ויטמא קדש כמותו להיות רביעי, ופוסל את התרומה, שתהיה היא בעצמה פסולה מפני הטומאה, אבל היא לא עושה רביעי. (242) ומותר בחולין ובמעשר, שאין בהם שלישי, דברי רבי מאיר.

לאכול מעשר שני, ודורשים את זה מהמקראות בפרק הערל [יבמות ע"ד ב].
וכתב הרמב"ן, שרב נחמן רצה לומר שיש שלישי במעשר רק מדרבנן.

241. כך פירש רש"י, שדברי המשנה מתייחסים דוקא לאותם הטעונים ביאת מים שנגזר עליהם ב"ח דבר.

והר"ש והרא"ש על המשנה במסכת פרה מביאים דוגמאות לטעוני ביאת מים מדברי סופרים שדינם קל יותר או חמור יותר.

242. כל מקום שנאמר באוכלין "פסול" הוא שיהיה האוכל עצמו טמא ולא יטמא אוכל אחר אלא אם נגע באוכל אחר הרי הוא טהור. [לשון הרמב"ם פ"א מאבות הטומאת ה"א].

משמעות הלשון תרומה פסולה הוא, שאין התרומה מטמאת תרומה אחרת כמותה, אבל אין זה אומר שהיא לא מטמאת קדש.
הרמב"ם פסק: "השלישי שבתרומה שנגע באוכלי קדש פסלן ונעשו רביעי" [שם ה"ח].
ועיין בהערה 278.

243. תוספות אומרים, שאף שהגמרא נקטה לשון "דלמא" הכוונה כאן לומר שזו בודאי האמת, שהרי משמע מלשון "אוסרים" שלא נחלקו רבי מאיר ורבנן בנגיעה אלא באיסור אכילה. [תוד"ה ודלמא].

244. אין בגמרא כאן דעה הסוברת שצריך נטילת ידים לאכילת חולין, אבל בגמרא בפרק אין דורשין [חגיגה י"ח ב] יש סלקא דעתך לומר